

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

ΠΡΟΣ ΤΙΣ Γ' ΚΑΙ Ε' ΕΛΜΕ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Θεσσαλονίκη, 19/10/2026

I. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης απέστειλε προς τους Διευθυντές και τις Διευθύντριες των σχολικών μονάδων έγγραφη οδηγία, με την οποία τους καλεί να μεριμνήσουν ώστε να μην επιτρέπεται η πρόωρη αποχώρηση μαθητών από το σχολείο πριν από την ώρα 13:30' (σε περίπτωση εξαώρου προγράμματος) ή πριν από την ώρα 14:10' (σε περίπτωση επταώρου προγράμματος), ούτε η πρόωρη λήξη των μαθημάτων, επικαλούμενη λόγους ασφάλειας των μαθητών.

Επ' ευκαιρία του εγγράφου τούτου και των κατευθύνσεως της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο Διευθυντές και Διευθύντριες σχολικών μονάδων να δίδουν προφορική εντολή όπως οι εκπαιδευτικοί παραμένουν υποχρεωτικά στο σχολείο καθημερινά από τις 8:00' π.μ. έως τις 14:00' μ.μ., ανεξαρτήτως του ωρολογίου προγράμματος διδασκαλίας εκάστου και ανεξαρτήτως της συμπλήρωσης του νομίμου υποχρεωτικού ωραρίου παραμονής.

Κατόπιν τούτων, η Γ' και η Ε' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης ζητούν γνωμοδότηση ως προς τη νομιμότητα των ανωτέρω. Επί του σκοπού τούτου συντάσσεται η παρούσα.

II. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ως προς τη ρύθμιση του ωραρίου των εκπαιδευτικών, ο τυπικός Νομοθέτης κινείται στη βάση μιας διττής διακρίσεως. Τοιουτοτρόπως, το ωράριο των εκπαιδευτικών διακρίνεται σε διδακτικό ωράριο και σε εργασιακό ωράριο.

Το **διδακτικό ωράριο** καθορίζεται επακριβώς δυνάμει του άρθρου 14 παρ. 13 του Ν. 1566/1985, ως τροποποιήθηκε και ισχύει, ιδίως κατόπιν της υποπαρ. Θ2' περ. α' της παρ. Θ' του άρθρου πρώτου του Ν. 4152/2013. Κατά τις εν λόγω προβλέψεις:

«Οι ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας και διεξαγωγής πρακτικών ασκήσεων από το εκπαιδευτικό προσωπικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται από 1.9.2013 ως εξής:

α) Διευθυντές γυμνασίων, λυκείων και επαγγελματικών σχολών ώρες 10 όταν λειτουργούν με τρία έως πέντε τμήματα τάξεων, ώρες 9 όταν λειτουργούν με έξι έως εννέα τμήματα τάξεων, ώρες 7 όταν λειτουργούν με δέκα έως δώδεκα τμήματα τάξεων και ώρες 5 όταν λειτουργούν με περισσότερα από δώδεκα τμήματα τάξεων. Για την εφαρμογή της διάταξης αυτής δεν υπολογίζεται ως τμήμα εκείνο που έχει αριθμό μαθητών μικρότερο από το μισό του προβλεπόμενου ανώτατου αριθμού.

β) Διευθυντές ΣΕΚ ώρες 10.

γ) Υποδιευθυντές γυμνασίων, λυκείων και επαγγελματικών σχολών και υπεύθυνων τομέων ΣΕΚ ώρες 16.

δ) Υπεύθυνοι εργαστηρίων ώρες 20.

ε) Εκπαιδευτικό προσωπικό όλων των κλάδων της κατηγορίας Π Ε ώρες 23 αν έχουν έως έξι έτη υπηρεσίας, ώρες 21 αν έχουν από έξι μέχρι δώδεκα έτη υπηρεσίας και ώρες 20 αν έχουν πάνω από δώδεκα έτη υπηρεσίας.

στ) Εκπαιδευτικοί εργαστηρίων του κλάδου ΤΕ01 ώρες 24 εάν έχουν έως επτά έτη υπηρεσίας, ώρες 21 εάν έχουν επτά μέχρι δεκατρία έτη υπηρεσίας και ώρες 20 εάν έχουν πάνω από δεκατρία έτη υπηρεσίας.

ζ) Αρχιτεχνίτες του κλάδου ΔΕ 01 ώρες 28.

η) Τεχνίτες του κλάδου ΔΕ 01 ώρες 30.

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις σχετικά με τον καθορισμό των εβδομαδιαίων διδακτικών ωρών δεν δημιουργούν επιπλέον δημοσιονομική δαπάνη ή άλλο είδος οικονομικής αξίωσης».

Ως ευκόλως συνάγεται, το διδακτικό ωράριο των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης διαμορφώνεται σε **κλιμακούμενη βάση** ανάλογα με τα έτη υπηρεσίας του, ήτοι αποτελεί συνάρτηση της προϋπηρεσίας του. Διευκρινίζεται δε πως επί της ρυθμίσεως του διδακτικού ωραρίου δύνανται να εφαρμόζονται συμπληρωματικά ειδικότερες διατάξεις, με χαρακτηριστική την περίπτωση του άρθρου 48 παρ. 3 του Ν. 2413/1996, κατά την οποία: «[ο]ι προβλεπόμενες από το άρθρο 14 παράγραφος 13 του ν 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'), ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας και διεξαγωγής πρακτικών ασκήσεων για το Εκπαιδευτικό προσωπικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μειώνονται για όσους έχουν ή συμπληρώνουν εικοσαετή υπηρεσία κατά μία εβδομαδιαίως από 1.9.1996 και κατά μία ακόμα από 20.1.1997».

Πέραν του αμιγώς διδακτικού ωραρίου, το **συνολικό εργασιακό ωράριο** των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που **περιλαμβάνει εξωδιδακτικές εργασίες -πλην όμως συναφείς με το εκπαιδευτικό του λειτούργημα-** ρυθμίζεται ρητώς από το **άρθρο 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985**, όπως η διάταξη αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 245 του Ν. 4512/2018 και εν συνεχεία με το άρθρο 101 παρ. 2 του Ν. 4823/2021. Κατά ρητή διατύπωση της παρούσας διατάξεως:

«Οι εκπαιδευτικοί των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παραμένουν υποχρεωτικά στο σχολείο τους τις εργάσιμες ημέρες, πέρα από τις ώρες διδασκαλίας, **όχι όμως πέρα από έξι (6) ώρες την ημέρα ή τριάντα (30) ώρες την εβδομάδα** και με την επιφύλαξη της παρ. 2 του Κεφαλαίου ΣΤ' του άρθρου 11, για την προσφορά και άλλων υπηρεσιών που ανατίθενται από τον Διευθυντή ή τον Προϊστάμενο της σχολικής μονάδας και συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο, όπως η προετοιμασία του εποπτικού εκπαιδευτικού υλικού και των εργαστηριακών ασκήσεων, η διόρθωση εργασιών και διαγωνισμάτων, η καταχώριση - ενημέρωση της αξιολόγησης των μαθητών, η συμμετοχή στην προετοιμασία και την πραγματοποίηση εορταστικών, αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, ο προγραμματισμός και η αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου, η συνεργασία με εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στο ίδιο τμήμα ή που διδάσκουν τα ίδια γνωστικά αντικείμενα, οι παιδαγωγικές συναντήσεις για την κατάρτιση ομαδικών ή

εξατομικευμένων προγραμμάτων υποστήριξης συγκεκριμένων μαθητικών ομάδων ή μαθητών, η επίβλεψη σχολικών γευμάτων, η ενημέρωση των γονέων και κηδεμόνων, η τήρηση βιβλίων του σχολείου και η εκτέλεση διοικητικών εργασιών. Με την επιφύλαξη της περ. α' της παρ. 2 του άρθρου 53 του ν. 2721/1999 (Α' 112), από τις πρόσθετες αυτές υπηρεσίες απαλλάσσεται ο γονέας παιδιού μέχρι δύο ετών» (η υπογράμμιση της γράφουσας).

Από το γράμμα της επίμαχης διατάξεως προκύπτουν δύο κρίσιμοι περιορισμοί, οι οποίοι δεσμεύουν κάθε όργανο Διοίκησης της σχολικής μονάδας κατά την άσκηση της εξουσίας ανάθεσης πρόσθετων καθηκόντων. Πρώτον, η παραμονή των εκπαιδευτικών πέρα από το διδακτικό ωράριο δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει τις έξι (6) ώρες ημερησίως ή τις τριάντα (30) ώρες εβδομαδιαίως, **όριο το οποίο τίθεται ανελαστικά από τον τυπικό Νομοθέτη και δεν επιδέχεται διασταλτική ερμηνεία ή κατά περίπτωση παρέκκλιση από διοικητικές οδηγίες ή εγκυκλίους, μήτε συνιστά το σύνηθες ή τακτικό ημερήσιο και εβδομαδιαίο εργασιακό ωράριο του εκπαιδευτικού, αλλά το απόλυτο ανώτατο όριο, εντός του οποίου η Διοίκηση δύναται να εξαντλεί την εξουσία ανάθεσης πρόσθετου εξωδιδακτικού έργου αποκλειστικά και μόνον εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες, αιτιολογημένες λειτουργικές ανάγκες της σχολικής μονάδας**. Δεύτερον, η παραμονή αυτή πρέπει σε κάθε περίπτωση να συνδέεται με συγκεκριμένο, πραγματικό και αντικειμενικά αναγκαίο εκπαιδευτικό ή διοικητικό έργο, όπως αυτό περιγράφεται ενδεικτικά στον Νόμο, και **όχι να επιβάλλεται ως γενική και αδιαφοροποίητη υποχρέωση φυσικής παρουσίας** χωρίς συγκεκριμένο αντικείμενο απασχόλησης, **ούτε προς σκοπούς αλλότριους προς το εκπαιδευτικό έργο**.

Τέλος, **το -διδακτικό και *latto sensu* εργασιακό- ωράριο των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ουδόλως δύναται να ταυτιστεί ή να εξομοιωθεί με το ωράριο λειτουργίας της σχολικής μονάδας ως διοικητικής**

μονάδας. Η θεμελιώδης τούτη διάκριση αποτυπώνεται ανάγλυφα στο εφαρμοστέο κανονιστικό πλαίσιο (ΥΑ Φ.353.1/324/105657/Δ1 - ΦΕΚ τ. Β΄ 1340/2002, που εξεδόθη κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 11 περ. Δ' υποπερ. 3 και περ. Στ' υποπερ. 4 ν. 1566/1985), το οποίο επιβάλλει ρητά στους Διευθυντές και Υποδιευθυντές την υποχρέωση να παραμένουν στο σχολείο «όλες τις εργάσιμες ώρες» για τη διασφάλιση της διοικητικής του λειτουργίας. Ειδικότερα, κατ' άρθρον 28 παρ. 2 περ. β' της ΥΑ με τίτλο «Γενικά καθήκοντα και αρμοδιότητες των Διευθυντών σχολείων», ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας «[π]αραμένει στο σχολείο όλες τις εργάσιμες ώρες και είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του σχολείου και το συντονισμό της σχολικής ζωής». Αντιστοίχως, κατά την πρόβλεψη του άρθρου 33 παρ. 2 περ. α' της αυτής ΥΑ με τίτλο «Καθήκοντα και αρμοδιότητες των Υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων», ο Υποδιευθυντής του σχολείου «[α]ναπληρώνει το Διευθυντή του σχολείου, όταν αυτός δεν υπάρχει, απουσιάζει ή κωλύεται, και παραμένει στο σχολείο όλες τις εργάσιμες ώρες». **Αντίστοιχη ρύθμιση ουδόλως δύναται να ανιχνευθεί ως προς το εκπαιδευτικό-διδασκτικό προσωπικό του σχολείου,** το οποίο κατ' επιταγή της διατάξεως του άρθρου 36 παρ. 11 και 17 της υπό συζήτηση ΥΑ, «[π]ροσέρχ[εται] στο σχολείο έγκαιρα πριν από την έναρξη της διδασκαλίας των μαθημάτων τους, εφαρμόζ[ει] το ωρολόγιο πρόγραμμα και δεν παραβιάζ[ει] την ώρα έναρξης και λήξης των μαθημάτων» και «[π]αραμέν[ει] στο σχολείο κατά τις εργάσιμες ημέρες πέρα από το ωράριο διδασκαλίας τους, για να προσφέρ[ει] και άλλες υπηρεσίες που συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις». Με άλλες λέξεις, **για το ωράριο του εκπαιδευτικού-διδασκτικού προσωπικού ουδεμία ανάλογη -με εκείνη των Διευθυντών και Υποδιευθυντών- ρύθμιση υφίσταται, ώστε να τους επιβάλλεται η παραμονή τους στη σχολική μονάδα καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας της.** Οι εκπαιδευτικοί υποχρεούνται, αφενός μεν, να προσέρχονται στο σχολείο έγκαιρα πριν από την έναρξη της διδασκαλίας των μαθημάτων τους, τηρώντας πιστά το ωρολόγιο πρόγραμμα χωρίς να παραβιάζουν την ώρα έναρξης και λήξης αυτών, αφετέρου δε, να παραμένουν σε αυτό μετά το πέρας του διδακτικού τους ωραρίου όχι ως γενικό κανόνα, αλλά αποκλειστικά και μόνο για την προσφορά συγκεκριμένων εξωδιδασκτικών υπηρεσιών που συνδέονται με το γενικότερο εκπαιδευτικό έργο και ανατίθενται με αιτιολογημένη πράξη του Διευθυντή, πάντοτε εντός των προβλεπόμενων νόμιμων ορίων -εφόσον, δε, δεν υφίσταται αντίστοιχη ρητή ανάθεση, οι εκπαιδευτικοί αποχωρούν με το πέρας του διδακτικού τους ωραρίου.

III. Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ο καθορισμός του διδακτικού και του εργασιακού ωραρίου των εκπαιδευτικών, ως ουσιώδης όρος της υπηρεσιακής τους κατάστασης, ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Νομοθετικής Εξουσίας. Ως Νομοθετική Εξουσία, που κατοχυρώνεται κατ' άρθρο 26 παρ. 1 του Συντάγματος -υπερέχει δε κατά το Σύνταγμα από τις άλλες δύο,¹ αφού οι πράξεις της, ήτοι οι νόμοι, δεσμεύουν τόσο την Εκτελεστική, όσο και τη Δικαστική Λειτουργία²-, νοείται η αρμοδιότητα της Βουλής, με τη σύμπραξη του Προέδρου της Δημοκρατίας, να θεσπίζει πρωτεύοντες κανόνες δικαίου με μορφή τυπικού νόμου, ήτοι κανόνες οι οποίοι «[...] ρυθμίζουν για πρώτη φορά ένα αντικείμενο μη αντιμετωπιζόμενο στο παρελθόν, ή τροποποιούν ή καταργούν υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς οι νέοι αυτοί κανόνες να αντλούν το κύρος τους από την ύπαρξη (ή, πολύ περισσότερο, από τη ρητή παροχή εξουσιοδότησης εκ μέρους) άλλου σχετικού κανόνα υποσυνταγματικού επιπέδου».³ Η σχέση μεταξύ Νομοθετικής Εξουσίας και Διοικήσεως εκφράζεται μέσω της αρχής της νομιμότητας της Διοικήσεως,⁴ η οποία, μάλιστα, λογίζεται ως ειδικότερη έκφανση της συνταγματικής αρχής του Κράτους Δικαίου.⁵ Υπό τα δεδομένα της εθνικής έννομης τάξης, η αρχή της νομιμότητας έχει την έννοια ότι οι ενέργειες των διοικητικών οργάνων πρέπει να προβλέπονται από κανόνες δικαίου. Συνεπεία τούτου, **η Διοίκηση δεν μπορεί να προβαίνει σε νομικές πράξεις, παρά μόνον βάσει αρμοδιότητας που παρέχεται από κανόνα δικαίου.**⁶ Κάθε πράξη της που δεν πληροί τους όρους τούτους, συνιστά **υπέρβαση εξουσίας, καθώς ιδιοποιείται αρμοδιότητες που ανήκουν αποκλειστικά στη Νομοθετική Εξουσία.**

1 Αρ. Μάνεσης, Αι εγγυήσεις τηρήσεως του Συντάγματος, τ. II, εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1961-1965, σσ. 384-385.

2 Κ. Χρυσόγονος Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 297.

3 Κ. Χρυσόγονος Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 312.

4 Π.Δ. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 141.

5 Επ. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, τ. I, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σ. 76.

6 *Ibid*, σ. 77.

Επί του τιθέμενου ζητήματος, σύμφωνα με τη θεμελιώδη αρχή της νομιμότητας της διοικητικής δράσης και τις διατάξεις του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, η Διοίκηση δεν διαθέτει αυτοτελή κανονιστική αρμοδιότητα για τη ρύθμιση ή τη μεταβολή του ωραρίου εργασίας των εκπαιδευτικών, ιδίως εφόσον ουδόλως υφίσταται ειδική νομοθετική εξουσιοδότηση προς τον σκοπό τούτο. Με άλλες λέξεις, εν προκειμένω, **ο τυπικός Νομοθέτης έχει ρυθμίσει εξαντλητικά και κατά τρόπο δεσμευτικό το ζήτημα του ωραρίου παραμονής των εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα με τη διάταξη του άρθρου 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985, χωρίς να παρέχει εξουσιοδότηση στα μονοπρόσωπα όργανα Διοίκησης της εκπαίδευσης να θεσπίζουν αποκλίσεις ή να επιβάλλουν ενιαίο και αδιαφοροποίητο ωράριο υποχρεωτικής παρουσίας.**

Κατ' άλλη διατύπωση, **τα όργανα της εκπαιδευτικής Διοικήσεως και, συγκεκριμένα, οι Διευθυντές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων, στερούνται κανονιστικής αρμοδιότητας για τη μεταβολή, επέκταση ή αναμόρφωση του εκ του Νόμου προβλεπόμενου ωραρίου.** Ειδικότερα, τόσο η αρμοδιότητα του Διευθυντή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ως καθορίζεται στο άρθρο 1 της ΚΥΑ 170405/ΓΓ1/2021 (ΦΕΚ τ. Β' 273/2021) κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 29 του Ν. 4823/2021, όσο και η αρμοδιότητα του Διευθυντή της σχολικής μονάδας, κατά το άρθρο 11 του Ν. 1566/1985 και 28 παρ. 2 περ. β' της ΥΑ Φ.353.1/324/105657/Δ1, είναι αρμοδιότητες αμιγώς εκτελεστικές, διαχειριστικές και εποπτικές, ασκούνται δε αυστηρά εντός του πλαισίου της κείμενης νομοθεσίας. Επομένως, **ούτε ο Διευθυντής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ούτε ο Διευθυντής σχολικής μονάδας νομιμοποιούνται να υποκαθιστούν τον Νομοθέτη, εκδίδοντας προφορικές ή έγγραφες εντολές που στην πράξη καταργούν τις νομοθετικές προϋποθέσεις της εξατομικευμένης ανάθεσης συγκεκριμένου έργου και του ανώτατου ορίου παραμονής. Κάθε τέτοια διοικητική εντολή εκδίδεται καθ' υπέρβαση εξουσίας και κατά παράβαση νόμου, καθώς**

επιχειρεί να ρυθμίσει πρωτογενώς ζήτημα που υπάγεται αποκλειστικά στη Νομοθετική Λειτουργία.

Άλλωστε, η ιεραρχία των κανόνων δικαίου εντός της εννόμου τάξεως, είναι σαφής: **διάταξη τυπικού νόμου, όπως το άρθρο 13 παρ. 8 του ν. 1566/1985, υπερέχει τυπικά κάθε διοικητικής πράξης ή οδηγίας** και δεν μπορεί να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί, παρά μόνο με νεότερο τυπικό νόμο ή με κανονιστική πράξη που εκδίδεται δυνάμει ειδικής, ρητής και ορισμένης νομοθετικής εξουσιοδότησης. Ουδεμία τέτοια νομοθετική εξουσιοδότηση παρέχεται στους Διευθυντές Εκπαίδευσης ή στους Διευθυντές σχολικών μονάδων προκειμένου να επιβάλλουν ενιαίο και αδιαφοροποίητο ωράριο υποχρεωτικής παραμονής (8:00'-14:00') κατά παρέκκλιση των νομίμων ορίων.

Περαιτέρω, τα ενημερωτικά έγγραφα, οι ερμηνευτικές εγκύκλιοι και οι υπηρεσιακές οδηγίες που εκδίδουν οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης ή οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων συνιστούν εσωτερικά έγγραφα της Διοίκησης με ερμηνευτικό ή κατευθυντήριο χαρακτήρα. Οι οδηγίες τούτες στερούνται εκτελεστότητας, καθώς **δεν αποτελούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις ικανές να παραγάγουν αυτοτελώς έννομα αποτελέσματα ή να θεσπίσουν νέες υποχρεώσεις σε βάρος των εκπαιδευτικών, πέραν όσων ορίζει ο Νόμος**. Συνεπώς, ούτε το έγγραφο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ούτε η προφορική εντολή του Διευθυντή της σχολικής μονάδας δύνανται να θεμελιώσουν νόμιμη και δεσμευτική υποχρέωση παραμονής των εκπαιδευτικών καθημερινώς από τις 08:00' έως τις 14:00' συλλήβδην και αδιακρίτως, κατά παράβαση του άρθρου 13 παρ. 8 του ν. 1566/1985.

IV. ΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΤΙΘΕΜΕΝΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Η εντολή περί υποχρεωτικής παραμονής όλων των εκπαιδευτικών στο σχολείο καθημερινά από τις 8:00' έως τις 14:00' κατά τρόπο γενικό και οριζόντιο παραβιάζει ευθέως το ανωτέρω νομοθετικό πλαίσιο. Ειδικότερα:

Η διοικητική πρακτική που επιβάλλει οριζόντια και αδιαφοροποίητη εξάωρη ημερήσια (και τριαντάωρη εβδομαδιαία) παραμονή του εκπαιδευτικού στη σχολική μονάδα, ερείδεται σε μια έκδηλα εσφαλμένη και *contra legem*, ήτοι καταργητική του Νόμου, ερμηνεία του άρθρου 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985. Ήδη από τη ρητή, γραμματική διατύπωση της υπό συζήτηση διατάξεως και τη χρήση της εκφράσεως «όχι όμως πέρα από έξι (6) ώρες την ημέρα ή τριάντα (30) ώρες την εβδομάδα» ευθέως προκύπτει ότι η εν λόγω διάταξη θέτει ένα ανώτατο προστατευτικό όριο παραμονής στη σχολική μονάδα και δεν θεσπίζει την επιβολή αυτοτελούς καθεστώτος τριάντα (30) ωρών εβδομαδιαίως και έξι (6) ωρών ημερησίως.

Κάθε αντίθετη προς τα ανωτέρω ανάγνωση της εξεταζόμενης διατάξεως, αντιτίθεται ήδη εξ αρχής στη γραμματική της ερμηνεία και δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Άλλωστε, εάν εκ του Νόμου υφίστατο πρόβλεψη για εξάωρη ημερήσια (και, αντίστοιχα, τριαντάωρη εβδομαδιαία) παραμονή των εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα, θα δημιουργούνταν ερμηνευτικά και λειτουργικά αδιέξοδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα Εσπερινά Σχολεία (Γυμνάσια, ΓΕΛ, ΕΠΑΛ), των οποίων το ημερήσιο ωράριο λειτουργίας είναι εξ ορισμού μειωμένο (έναρξη λειτουργίας 19:00' και λήξη 22:35', σύμφωνα με την ΥΑ 109075/Δ2/2025 - ΦΕΚ τ. Β' 4892/2025) και συνεπώς δεν συμπληρώνουν καν έξι ώρες ημερησίας λειτουργίας.

Αναζητώντας τη βούληση του Νομοθέτη, εάν τούτος επεδίωκε να επιβάλει τριαντάωρο εβδομαδιαίο ωράριο (και εξάωρο ημερήσιο), θα ήταν σαφής προς τούτο και θα χρησιμοποιούσε διατυπώσεις όπως «ορίζεται», «προβλέπεται» ή «ρυθμίζεται», διατυπώσεις τις οποίες αρνείται να χρησιμοποιήσει. Μάλιστα, για τους συντελεστές της εκπαίδευσης για τους οποίους έκρινε αναγκαία την παραμονή τους στη σχολική μονάδα καθ' όλη τη διάρκεια του ωραρίου λειτουργίας της, ήδη ρητώς και εξαντλητικώς καθιέρωσε αντίστοιχη υποχρέωση (βλ. τις διατάξεις του άρθρου 28 παρ. 2 περ. β' και του άρθρου 33 παρ. 2 περ. α' της ΥΑ Φ.353.1/324/105657/Δ1 - ΦΕΚ τ. Β' 1340/2002 για τους Διευθυντές και τους Υποδιευθυντές των σχολείων, αντίστοιχα). Εν προκειμένω, λοιπόν, διακρίνεται η συνειδητή επιλογή και **βούληση του Νομοθέτη να προβλέψει κανονιστικώς την παραμονή στη σχολική μονάδα καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας της των Διευθυντών και των Υποδιευθυντών της, και όχι του εκπαιδευτικού-**

διδασκτικού προσωπικού, για το οποίο μεριμνά να θεσπίσει το ανώτατο χρονικό πλαίσιο για την εκτέλεση των μη διδασκτικών -πλην όμως συνδεδεμένων με το εκπαιδευτικό έργο- εργασιών που ρητώς, ειδικώς και αιτιολογημένα του ανατίθενται.

Περαιτέρω, ακόμη και εντός του ανώτατου ορίου των έξι (6) ωρών, η παραμονή πρέπει να συνοδεύεται από συγκεκριμένη ανάθεση καθηκόντων εκ των προβλεπόμενων στον Νόμο ή των απολύτως συναφών προς τούτα, τα οποία συνδέονται αδιάρρηκτα με το εκπαιδευτικό λειτούργημα -και όχι, λόγου χάριν, να μετατρέπεται σε απλή, αλλότρια φύλαξη ή επιτήρηση μαθητών εκτός εκπαιδευτικού πλαισίου. **Γενική εντολή παραμονής χωρίς αντίστοιχη εξειδίκευση του ανατιθέμενου έργου ή εντολή παραμονής για αλλότριους, μη συναφείς με τα αμιγώς εκπαιδευτικά καθήκοντα σκοπούς, δεν ανταποκρίνεται στο γράμμα και στο πνεύμα της διάταξης, η οποία συνδέει ρητώς την παραμονή με την προσφορά και άλλων υπηρεσιών συγκεκριμένου περιεχομένου και όχι με την απλή φυσική παρουσία στον χώρο του σχολείου.**

Περιπτώ δε να αναφερθεί πως το ωρολόγιο πρόγραμμα διδασκαλίας της εκάστοτε σχολικής μονάδας καθορίζει τις ώρες κατά τις οποίες οι μαθητές οφείλουν να παραμένουν στο σχολείο και να παρακολουθούν μαθήματα. Το ωράριο τούτο, ωστόσο, δεν ταυτίζεται με το ωράριο παραμονής του συνόλου των εκπαιδευτικών, το οποίο διέπεται αποκλειστικά από το άρθρο 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985 και υπόκειται στους ανωτέρω περιορισμούς. Το γεγονός ότι ένα τμήμα μαθητών ολοκληρώνει το διδασκτικό του πρόγραμμα νωρίτερα δεν συνεπάγεται αυτομάτως ότι ο εκπαιδευτικός που δίδαξε σε αυτό οφείλει να παραμείνει στο σχολείο μέχρι τη λήξη του ωραρίου άλλων τμημάτων.

Επιπροσθέτως, η επιβολή του εν λόγω μέτρου παραμονής του συνόλου των εκπαιδευτικών έκαστης σχολικής μονάδας από τις 08:00' έως τις 14:00' σε καθημερινή βάση, είτε δια προφορικών εντολών των Διευθυντών των σχολείων, είτε δια υπηρεσιακών έγγραφων οδηγιών της Διευθύντριας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, πάσχει σοβαρά και υπό το πρίσμα της **παντελούς απουσίας σχετικής αρμοδιότητας** των

οργάνων τούτων. Τόσο οι Διευθυντές των Διευθύνσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όσο και οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων ασκούν αρμοδιότητες αμιγώς εκτελεστικές, εποπτικές και διαχειριστικές, **στερούμενοι οιασδήποτε αυτοτελούς κανονιστικής εξουσίας για τη ρύθμιση ή μεταβολή του υπηρεσιακού και εργασιακού καθεστώτος των εκπαιδευτικών**. Πολύ δε περισσότερο, τα εσωτερικά έγγραφα, οι ερμηνευτικές εγκύκλιοι και οι προφορικές οδηγίες της Διοικήσεως στερούνται εκτελεστότητας, καθόσον δεν συνιστούν εκτελεστές κανονιστικές πράξεις ικανές να θεσπίζουν πρωτογενώς υποχρεώσεις προς τους εκπαιδευτικούς ή να τροποποιούν τις ρυθμίσεις του τυπικού Νόμου, ως είναι το άρθρο 13 παρ. 8 Ν. 1566/1985. Συνεπώς, **η απόπειρα θεμελίωσης γενικευμένης υποχρέωσης εξάωρης ημερησίας και τριαντάωρης εβδομαδιαίας παραμονής των εκπαιδευτικών στη σχολική τους μονάδα, επί τη βάσει μη εκτελεστών οδηγιών ή προφορικών διαταγών συνιστά υπέρβαση εξουσίας και καθιστά τις σχετικές εντολές εξ υπαρχής ανυπόστατες και, ως εκ τούτου, ανίσχυρες**.

Συνελόντι ειπείν, η επιβολή αυτοτελούς υποχρεωτικού εξάωρου ωραρίου ημερησίως (και τριαντάωρου ωραρίου εβδομαδιαίως), όχι μόνον δεν προκύπτει από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, αλλά πολύ περισσότερο, το αντιστρατεύεται, κατά τα ειδικότερα αναλυθέντα ανωτέρω. Επιπλέον, η μετατροπή του ανώτατου ορίου παραμονής του άρθρου 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985 σε αυτοτελές υποχρεωτικό ωράριο προσκρούει ήδη στο γράμμα της αυτής διατάξεως, στη βούληση του τυπικού Νομοθέτη και σε παραδεδεγμένες αρχές του διοικητικού δικαίου. **Η τυχόν τούτη μετατροπή ενός προστατευτικού ανωτάτου ορίου εργασιακής απασχόλησης σε υποχρεωτικό κανόνα εργασιακής απασχόλησης συνιστά νόθα κανονιστική πρόβλεψη της Διοίκησης, που υιοθετεί μια όλως αυθαίρετη και ανεπιεική ερμηνευτική εκδοχή. Η πρακτική τούτη της Διοίκησης συνιστά υπέρβαση εξουσίας, καθώς ιδιοποιείται αρμοδιότητες που ανήκουν αποκλειστικά στη Νομοθετική Εξουσία, επιβάλλοντας ένα επαχθές υπηρεσιακό καθεστώς έξι (6) ωρών ημερησίως και τριάντα (30) ωρών παρουσίας, άνευ νομικού ερείσματος**.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η εντολή περί υποχρεωτικής παραμονής του συνόλου των εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα καθημερινά από τις 8:00' έως τις 14:00' κατά τρόπο οριζόντιας και γενικής εφαρμογής, αντιστρατεύεται το γράμμα και το πνεύμα του άρθρου 13 παρ. 8 του Ν. 1566/1985 και τυγχάνει μη νόμιμη ιδίως λόγω της υπέρβασης εξουσίας στην οποία υποπίπτει, ως δε μη νόμιμη, οφείλει να ανακληθεί, ώστε να συμμορφώνεται προς το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Η Γ' και η Ε' ΕΛΜΕ δύνανται να ζητήσουν εγγράφως από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης και από τους επιμέρους Διευθυντές των σχολικών μονάδων, όπου έχουν καταγραφεί αντίστοιχα ζητήματα, την άμεση ανάκληση της εντολής, επισημαίνοντας ότι η τήρηση του ωρολογίου προγράμματος διδασκαλίας των μαθητών, για λόγους ασφαλείας τους, μπορεί να διασφαλισθεί με μέτρα που αφορούν αποκλειστικά την οργάνωση της αποχώρησης των μαθητών, χωρίς τούτο να απαιτεί ή να δικαιολογεί τη γενικευμένη, αδιαφοροποίητη και υπερβαίνουσα τα νόμιμα όρια παραμονή των εκπαιδευτικών στον χώρο του σχολείου. Σε περίπτωση άρνησης συμμόρφωσης, η Γ' και Ε' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης, ως και εν γένει οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, δύνανται να απευθυνθούν στα κατά Νόμον αρμόδια εποπτικά και πειθαρχικά όργανα της Διοικήσεως και να ενημερώσουν τα μέλη τους για τα νόμιμα δικαιώματά τους.

Η παρούσα γνωμοδότηση συντάσσεται κατόπιν αιτήματος της Γ' και της Ε' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης και με βάση τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψιν μου.

Η Γνωμοδοτούσα Δικηγόρος

ΝΕΚΤΑΡΙΑ – ΜΑΡΙΑ ΤΟΔΗ
Δικηγόρος Θεσσαλονίκης (ΑΜ ΔΣΘ 13597)
Απόφοιτη Νομικής Σχολής ΑΠΘ
ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης Νομικής ΑΠΘ
MA in Human Rights and Migration Studies UoM
Αγίου Μηνά 7, Τ.Κ. 54625, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (+30) 2310 567066
Κιν.: (+30) 6947 408826
E-mail: nectar.tod@gmail.com